

การศึกษาภาพตัวแทนเด็กดีในข่าวสังคมออนไลน์

THE REPRESENTATION OF GOOD CHILD IN ONLINE SOCIAL NEWS*

สรिता ปัจจุสานนท์, พัชรินทร์ เสือสวาท

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Sarita Patjusanon, Patcharin Suesawatee

Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

E-mail : sarita.p@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพตัวแทนเด็กดีที่นำเสนอผ่านข่าวสังคมออนไลน์ จำนวน 100 ข่าว โดยใช้แนวความคิดทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ภาพตัวแทน และองค์ประกอบของการสื่อสาร และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี พบว่า มีการใช้คำเรียกร่วมกับการใช้คำหรือชุดคำ จำนวน 9 กลุ่มความหมาย เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ได้แก่ เด็กดีคือเด็กที่เป็นแบบอย่างที่ดี และเด็กดีคือสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ
2. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ได้แก่ กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท ข่าวสังคมออนไลน์เป็นตัวบทที่ผลิตโดยสื่อมวลชน โดยมีวัตถุประสงค์ของการผลิต คือ เพื่อนำเสนอข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวัน ผ่านกระบวนการคัดเลือกอย่างมีจุดประสงค์ คือ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะของเด็กดีและถ่ายทอดค่านิยมของเด็กดีที่สังคมไทยพึงปรารถนา ด้านกระบวนการบริโภคและตีความตัวบท สื่อความถึงภาพตัวแทนของเด็กดีในลักษณะต่าง ๆ ผ่านการรายงานข่าวหรือเหตุการณ์
3. วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี สังคมและวัฒนธรรมไทยมีผลต่อการสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ได้แก่ ค่านิยมเรื่องความอาวุโส ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และการศึกษา และภาพตัวแทนเด็กดียังส่งผลต่อการกำหนดกรอบหน้าที่ของเด็กไทยให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อีกด้วย

คำสำคัญ: ภาพตัวแทน; เด็กดี; ข่าวสังคมออนไลน์

* ได้รับบทความ: 14 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2567; ตอรับตีพิมพ์: 31 มีนาคม 2567.

Abstract

This research is a document research, aimed to investigate representation of good child in 100 online social news by using Critical Discourse Analysis, Representation and SPEAKING and the findings were presented in analytical descriptive way.

The research results were found that:

1. the study of language strategies using to represent a good child that there were 9 words or groups containing the establishment of a good child such as a good child is a good role model, and a good child is a good member of society and country.

2. Discourse practice relating to create representation includes: 1. a process to produce and distribute the contents: The contents of social news are produced by mass media with the main purpose to present news or incidents occurring in a daily basis. 2. Then, it has been passed through selection process with the purpose to implant desirable characteristics of a good child as well as to transfer value of good child that Thai society need.

3. the processes of consumption and interpretation. The representation of desirable characteristics of a good child can be interpreted in several ways through the news or incident reporting. In addition, sociocultural practice also has an impact on creation of representation of a good child. They are values on seniority, the loyalty on nation, religion and, monarchy, and education. Moreover, the representation of a good child influences on the establishment of duty of good child to have desirable characteristics.

Keywords: Representation; good child; online social news

บทนำ

สังคมไทยให้ความสำคัญกับเด็ก เนื่องจากเด็กเป็นกำลังสำคัญของประเทศ สามารถช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญได้ โดยสะท้อนผ่านคำขวัญวันเด็ก อาทิเช่น คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2511 ความเจริญและความมั่นคงของชาติไทยในอนาคต ขึ้นอยู่กับเด็กที่มีวินัย เฉลียวฉลาด และรักชาติยิ่ง คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2522 เด็กคือหัวใจของชาติ คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2534 รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่คุณธรรม นำชาติพัฒนา คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2557 กตัญญู รู้หน้าที่ เป็นเด็กดี มีวินัย สร้างไทยให้มั่นคง คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2560 เด็กไทยใส่ใจศึกษา พาชาติมั่นคง คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2562 เด็ก เยาวชน จิตอาสา ร่วมพัฒนาชาติ คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2564 เด็กไทยวิถีใหม่ รวมไทยสร้างชาติ ด้วยภักดีมีคุณธรรม คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2565

รู้คิด รอบคอบ รับผิดชอบต่อสังคม คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2566 รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่ความดี (Sanook, 2566 : ออนไลน์) คำขวัญวันเด็กเหล่านี้นอกจากจะแสดงให้เห็นความสำคัญของเด็กแล้วยังสะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กไทยที่เรียกว่า “เด็กดี” โดยกระทำผ่านวาทกรรมที่สะท้อนให้เห็นค่านิยม กฎเกณฑ์ บรรทัดฐานของคนในสังคมและวัฒนธรรมไทย

วาทกรรม เป็นการศึกษาภาษาที่สัมพันธ์กับการใช้ภาษาของคนในสังคมด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ใช้ภาษาไม่ได้พูดเพียงประโยคใดประโยคหนึ่งในการสนทนาหรือเล่าเรื่องเท่านั้น แต่ภาษาที่ใช้นั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงธรรมเนียมปฏิบัติ บรรทัดฐาน ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ของคนในสังคมนั้นอยู่ด้วย (อุมาวัลย์ ชีช่วง, 2555) ซึ่งวาทกรรมสำหรับเด็กมักกระทำผ่านหนังสือสำหรับเด็กประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือนิทาน เรื่องสั้น หนังสือเรียน แบบเรียนสำหรับเด็ก ฯลฯ ด้วยการนำเสนอภาพของเด็กดีที่กระทำพฤติกรรมที่เป็นไปตามบรรทัดฐานที่คนในสังคมไทยกำหนด ยอมรับ และปฏิบัติตาม

จากการสำรวจเบื้องต้น ผู้วิจัยพบงานวิจัยที่ศึกษาวาทกรรมสำหรับเด็กในหนังสือสำหรับเด็ก โดยใช้กรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เช่น สรณี วงศ์เปี้ยสัจจ์ และคณะ (2547) ศึกษาหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ อุมาวัลย์ ชีช่วง (2555) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523-2553 และศศิพิมพ์ ภูระหงษ์ (2565) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนเพศสภาวะต่าง ๆ ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

อย่างไรก็ตามยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาวาทกรรมที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดีที่ปรากฏในข่าวสังคมออนไลน์เกี่ยวกับเด็กดีที่มีความเหมือนหรือความต่างจากวาทกรรมที่ปรากฏในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็ก หนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย หรือเรื่องเล่าสำหรับเด็กข้างต้น ทั้งที่ข่าวสังคมออนไลน์เป็นอีกหนึ่งสื่อที่น่าสนใจเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพตัวแทนเด็กดีที่นำเสนอผ่านข่าวสังคมออนไลน์ เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี เพื่อให้เข้าใจว่าภาพตัวแทนเด็กดีที่ปรากฏในข่าวสังคมออนไลน์ มีความเหมือนหรือความต่างจากวาทกรรมที่ปรากฏในหนังสือสำหรับเด็กประเภทอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี

2. เพื่อวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี
3. เพื่อวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

ศึกษาภาพตัวแทนเด็กดีที่นำเสนอผ่านข่าวสังคมออนไลน์ จำนวน 100 ข่าว โดยผู้วิจัยใช้คำค้น “ข่าวเด็กดี” เพื่อค้นหาข่าวสังคมออนไลน์ที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต ดังต่อไปนี้

- 1.1 Tnews จำนวน 30 ข่าว
- 1.2 ไทยรัฐออนไลน์ จำนวน 25 ข่าว
- 1.3 Kapook จำนวน 24 ข่าว
- 1.4 Amarintv จำนวน 8 ข่าว
- 1.5 Sanook จำนวน 6 ข่าว
- 1.6 Mthai จำนวน 6 ข่าว
- 1.7 News ch7 จำนวน 1 ข่าว

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 2.1 กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี
- 2.2 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี
- 2.3 วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี

กรอบแนวคิด

การศึกษาภาพตัวแทนเด็กดีที่นำเสนอผ่านข่าวสังคมออนไลน์ ใช้กรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) กรอบมิติทั้งสามของ แฟร์คลัฟ (Fairclough) ผู้วิจัยนำมาจากธีระยุทธ สุริยะ (2554) ประกอบด้วย 1) ตัวบท (text) 2) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) 3) วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม
2. แนวคิดภาพตัวแทน (Representation) ผู้วิจัยนำมาจากนิตดา ชนทาน (2557)
3. แนวคิดองค์ประกอบของการสื่อสารตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (SPEAKING) ของเดลล์ ไฮม์ (Dell Hymes) ผู้วิจัยนำมาจากณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่มีการนำเสนอข่าวหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับเด็กดีจากอินเทอร์เน็ต
2. ขั้นสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสำรวจเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ภาพตัวแทน และแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบความคิดและตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ภาพตัวแทน และแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร
4. ขั้นสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยดำเนินการสรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย
5. ขั้นเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี

1.1 การใช้คำ พบว่า ปรากฏการใช้คำเรียก ซึ่งการใช้คำเรียกเป็นการใช้คำหรือกลุ่มคำในการนำเสนอบุคคลหรือกลุ่มบุคคล มีผลต่อการเลือกแง่มุมในการนำเสนออัตลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และอาจจะสื่อทัศนคติบางประการได้ด้วย (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561) ข่าวเด็กดีมีการใช้กลุ่มคำเพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี เรียงลำดับจากจำนวนมากไปหาน้อย ดังนี้

1.1 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความกตัญญู จำนวน 49 ข่าว

1.2 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ จำนวน 17 ข่าว

- 1.3 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 15 คำ
- 1.4 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการประหยัดอดออม จำนวน 5 คำ
- 1.5 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน จำนวน 5 คำ
- 1.6 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการหาเลี้ยงชีพ จำนวน 3 คำ
- 1.7 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จำนวน 3 คำ
- 1.8 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการมีกิริยามารยาทที่ดี จำนวน 2 คำ
- 1.9 กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จำนวน 1 คำ

1.2 การใช้ประโยค พบว่า มีการใช้ประโยค 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้ประโยคแสดงเหตุผล และการใช้ประโยคแสดงความขัดแย้ง เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดีที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่เด็กที่มีความกตัญญู ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง

1.3 การใช้มูลบท พบว่า มีการใช้มูลบท เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดีที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ เด็กที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

1.4 การใช้สหบท พบว่า มีการใช้สหบท เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดีที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

1.5 การเล่าเรื่อง พบว่า มีการเล่าเรื่อง 2 ลักษณะ ได้แก่ การเล่าแบบแสดงเหตุผล และการเล่าเรื่องแบบบรรยายภาพ เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ เด็กที่มีความกตัญญู มีจิตสาธารณะ มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัดอดออม ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หาเลี้ยงชีพ มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีกิริยามารยาทที่ดี และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

จากกลวิธีทางภาษา ทำให้เห็นว่าภาษาสามารถประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี คือ เด็กที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ เด็กที่มีความกตัญญู มีจิตสาธารณะ มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัดอดออม ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หาเลี้ยงชีพ มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีกิริยามารยาทที่ดี และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งสามารถจำแนกแยกย่อยได้เป็น 1) เด็กดี คือ เด็กที่เป็นแบบอย่างที่ดี และ 2) เด็กดี คือ สมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

2. ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดองค์ประกอบการสื่อสารตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร หรือ SPEAKING ของ เดลล์ ไฮม์ (Dell Hymes) มาใช้ศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ดังนี้

2.1 สถานที่และโอกาสของการสื่อสาร (S-Setting and scence) สถานที่และโอกาสของการสื่อสารข่าวหรือเหตุการณ์ที่น่าเสนอเรื่องราวของเด็กดีเป็นพื้นที่สาธารณะที่ผู้รับชมสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง สามารถสืบค้นข้อมูลข่าวย้อนหลังหรือรับชมข่าวสารซ้ำ ๆ ได้ โดยไม่มีข้อจำกัด

และผู้รับสารสามารถเข้าถึงเว็บไซต์ที่นำเสนอข่าวหรือเหตุการณ์เด็กดีได้ด้วยการเข้าถึงเว็บไซต์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งจากคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และเครื่องมือการสื่อสารต่าง ๆ ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่ได้สื่อสารแบบเผชิญหน้ากันโดยตรง แต่เป็นการสื่อสารผ่านสื่อกลาง คือ พื้นที่อินเทอร์เน็ต ซึ่งสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สาธารณะที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างแพร่หลาย โดยไม่มีข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์แต่อย่างใด ทำให้การรับรู้ข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและฉับไวสำหรับช่วงเวลาปรากฏในเหตุการณ์การสื่อสารนั้น ครอบคลุมระหว่างปี พ.ศ. 2555-2565 ซึ่งข่าวสารเหล่านี้ได้รับการเผยแพร่ในสังคมไทย ตั้งแต่ช่วงเวลาดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน

สถานที่ที่นำเสนอภาพตัวแทนเด็กดีในข่าวสังคมออนไลน์มากที่สุด ได้แก่ ถนน รองลงมาเป็น บ้าน โรงเรียน ตลาดและร้านค้า คลอง โรงพยาบาล วัด ชุมชน โรงงาน สถานที่ก่อสร้าง สถานีรถไฟ ห้างสรรพสินค้า ชายหาด สวนสาธารณะ และถ้ำ อนึ่งยังมีข่าวที่ไม่ได้ระบุสถานที่อีกจำนวนหนึ่ง แสดงให้เห็นว่า การเป็นเด็กดีนั้นสามารถทำได้ทุกหนแห่ง โดยไม่มีข้อจำกัด

2.2 ผู้ร่วมการสื่อสาร (P-Participant) ผู้ร่วมการสื่อสาร ประกอบไปด้วย ผู้ร่วมการสื่อสาร ประกอบไปด้วย ผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนข่าวและนำเสนอข่าว และผู้รับสาร

ผู้ให้ข้อมูล อาจเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับเด็กดี หรือเป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์การทำความดีของเด็กดีที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำดี

ผู้เขียนข่าวหรือผู้นำเสนอข่าวจะนำข้อมูลที่ตนได้รับ (รับสาร) มาเขียนเป็นข่าวหรือนำเสนอการรายงานข่าว จากนั้นเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นผ่านเว็บไซต์ข่าว (ส่งสาร) โดยที่ผู้อ่านหรือผู้ชมเป็นผู้รับสาร

ผู้รับสารคือ ประชาชนทุกเพศทุกวัย ที่สามารถเข้าถึงข่าวออนไลน์ได้จากการเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ เด็กและเยาวชนไทย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ผู้ผลิตต้องการปลูกฝังให้เด็กไทย มีคุณลักษณะของความเป็นเด็กดี ผ่านกลุ่มความหมายของคำหรือชุดคำที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ดังจะเห็นได้จากการรายงานข่าว

2.3 จุดมุ่งหมาย (Ends) จุดมุ่งหมายของข่าวสังคมออนไลน์ นอกจากจะเป็นการรายงานข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร การรายงานข่าวหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับเด็กดี ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการปลูกฝังเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นเด็กดี โดยผ่านกลวิธีทางภาษาและโน้มน้าวให้ผู้รับสารคล้อยตามยอมรับว่า เด็กดีเป็นเด็กที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

นอกจากนี้ ข่าวสังคมออนไลน์มักนำเสนอภาพของเด็กดีที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก มีฐานะยากจน และร้องขอให้ผู้รับสารที่ใจบุญ ให้ช่วยบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือเด็กดี

2.4 ลำดับวัจนกรรม (Act sequences) ลำดับวัจนกรรม คือ การลำดับวัจนกรรมด้วยองค์ประกอบของข่าว ได้แก่ พาดหัวข่าว ความนำ และรายละเอียดของข่าว

พาดหัวข่าว เป็นส่วนที่สร้างความน่าสนใจ จะใช้คำที่สะดุดตา และสร้างความสนใจจากผู้อ่าน ซึ่งข่าวเด็กดีจะพาดหัวข่าวด้วยการนำเสนอภาพตัวแทนเด็กดี โดยการใช้คำหรือกลุ่มคำที่แสดงให้เห็น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กดี ได้แก่ กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความกตัญญู การมีจิตสาธารณะ ความซื่อสัตย์สุจริต การประหยัดอดออม การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน การหาเลี้ยงชีพ ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีกิริยามารยาทที่ดี และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ความน่า เป็นการบอกเนื้อเรื่องของข่าว ครอบคลุมใจความสำคัญและข้อเท็จจริงของข่าว รวมทั้งช่วยขยายความพาดหัวข่าว

รายละเอียดของข่าว เป็นการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลัง และให้รายละเอียดเกี่ยวกับข่าวนั้นว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร

2.5 น้ำเสียง (Key) น้ำเสียงที่ปรากฏในข่าวเด็กดี เป็นน้ำเสียงชื่นชมการกระทำของเด็กดี โดยสะท้อนผ่านการเลือกใช้คำที่ให้ความหมายเชิงบวก เช่น น่าชื่นชม, น่ายกย่อง เป็นต้น เพื่อสื่อถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กดี และยังปรากฏการใช้น้ำเสียงแสดงความเห็นอกเห็นใจเด็กดีที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก

2.6 เครื่องมือสื่อสาร (Instrumentalities) เครื่องมือสื่อสาร คือ ช่องทางการสื่อสารข่าวสารหรือเหตุการณ์เด็กดี ด้วยการเข้าถึงเว็บไซต์ ที่นำเสนอข่าวเหล่านั้น โดยผู้รับสารจะต้องใช้เครื่องมือสื่อสารที่สามารถรองรับการใช้งานอินเทอร์เน็ต เพื่อให้สามารถเข้าใช้งานได้ นอกจากนี้สื่ออินเทอร์เน็ตสามารถเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงผู้รับสารได้เป็นจำนวนมาก นำเสนอในรูปแบบของการเขียน และมีภาพหรือวิดีโอประกอบการนำเสนอข่าวนั้น ๆ

2.7 บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norm of interaction and interpretation) บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์ เป็นการใช้สื่อเว็บไซต์เป็นตัวกลางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนข่าวหรือผู้นำเสนอข่าวกับผู้รับสาร โดยไม่ได้ปฏิสัมพันธ์กันโดยตรงและเป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้รับสารไม่สามารถตอบกลับได้ในทันที และข่าวเด็กดีนั้นจะต้องผ่านการคัดกรองและเลือกนำเสนอโดยผู้ผลิต ก่อนเผยแพร่ให้แก่ผู้รับสารได้รับทราบข้อมูลข่าวสารนั้นต่อไป ด้านบรรทัดฐานของการตีความ ผู้รับสารจะรับทราบว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เนื่องจากการรายงานข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวัน

2.8 ประเภทของตัวบท (Genres) ประเภทของตัวบท คือ เป็นการรายงานข่าวหรือเหตุการณ์เด็กดี อันเป็นลักษณะของการสื่อสารออนไลน์ของสื่อมวลชน ที่สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว ตัวบทจะนำเสนอเรื่องราวของเด็กดีตามองค์ประกอบของข่าว ได้แก่ พาดหัวข่าว ความน่า และรายละเอียดของข่าว และมีภาพประกอบการนำเสนอข่าว อย่างไรก็ตามบางข่าวจะใช้วิธีทัศนประกอบข่าวหรือเหตุการณ์ที่นำเสนอเรื่องราวเด็กดี

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารตามแนวคิดของเดลล์ ไฮม์ (Dell Hymes) นำมาสู่ภาพรวมของกระบวนการผลิตและกระจายตัวบท และกระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท ดังนี้

กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท ข่าวสังคมออนไลน์เป็นตัวบทที่ผลิตโดยสื่อมวลชนเจ้าของเว็บไซต์นั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ของการผลิตคือเพื่อนำเสนอข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวันผ่านกระบวนการคัดเลือกอย่างมีจุดประสงค์ คือ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะของเด็กดีและถ่ายทอดค่านิยมของเด็กดีที่สังคมไทยพึงปรารถนา

การผลิตตัวบทของข่าวออนไลน์ นอกจากจะใช้คำหรือกลุ่มคำที่แสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กดีแล้ว ยังเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางสังคม เพื่อนำเสนอภาพตัวแทนเด็กดี เช่น การเชื่อมโยงกับวันเด็กแห่งชาติ เพื่อนำเสนอภาพตัวแทนเด็กที่มีความกตัญญู การเชื่อมโยงกับวันพ่อแห่งชาติ หรือ งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร เพื่อนำเสนอภาพตัวแทนเด็กดีที่มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ด้านการกระจายตัวบท มีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อถ่ายทอดภาพตัวแทนของเด็กดีผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาอย่างไม่มีข้อจำกัด และยังเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากด้วยเวลาอันรวดเร็ว โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ได้รับการซึมซับความเป็นเด็กดีผ่านกลวิธีการใช้ภาษาและการนำเสนอข่าว

กระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท ข่าวสังคมออนไลน์มีกระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท โดยเจ้าของเว็บไซต์ต่างๆ ได้แก่ tnews.com, thairath.co.th, kapook.com, amarintv.com, sanook.com, mthai.com และ news.ch7.com ซึ่งเว็บไซต์เหล่านี้สื่อความในทิศทางเดียวกัน คือ ภาพตัวแทนของเด็กดีในลักษณะต่าง ๆ ผ่านการรายงานข่าวหรือเหตุการณ์ ซึ่งผู้รับสารรับรู้ได้ว่าเป็นข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงพร้อมที่จะบริโภค ซึมซับ และปฏิบัติตามภาพตัวแทนนั้น ทั้งยังสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมไทย

จากการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม ทำให้เห็นว่าวาทกรรมสามารถประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดีในข่าวสังคมออนไลน์ ผ่านกระบวนการผลิตและกระจายตัวบท และกระบวนการบริโภคนิยมและตีความตัวบท

3. ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี

3.1 ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสื่อภาพตัวแทนเด็กดีในข่าวสังคมออนไลน์

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) กล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมมีผลอย่างยิ่งต่อการสื่ออุดมการณ์ต่าง ๆ ในวาทกรรม สังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี มีดังนี้

3.1.1 ค่านิยมเรื่องความอาวุโส สังคมไทยให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสเป็นอย่างมาก ดังที่ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) กล่าวว่า ค่านิยมความอาวุโส นั้น เป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากระบบเจ้าขุนมูลนายที่มีอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน ระบบดังกล่าวได้สร้างค่านิยมให้เห็นว่า ผู้น้อยต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ การตัดสินใจ รวมถึงความคิดริเริ่มที่จะดำเนินการสิ่งใหม่ เป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่เป็นผู้คิดและตัดสินใจทั้งนั้น และเมื่อความคิดดังกล่าวได้ถือปฏิบัติกันในครอบครัว เยาวชนในครอบครัวถึงได้รับการเลี้ยงดูให้เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ พี่ ป้า น้า อา รวมถึงญาติผู้ใหญ่ทุกคนด้วย ค่านิยมเกี่ยวกับความมีอาวุโส จึงกลายเป็นสิ่งที่สังคมไทยยึดถือและปฏิบัติกันโดยทั่วไป

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สังคมไทยมีสถานภาพระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ภาพตัวแทนเด็กดีที่น่าเสนอผ่านข่าวสังคมออนไลน์ จึงสะท้อนให้เห็นผ่านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ การเชื่อฟังคำสั่งสอน การแบ่งเบาภาระหน้าที่ การกตัญญูรู้คุณต่อพ่อแม่และครูบาอาจารย์ และการช่วยเหลือผู้ใหญ่ท่านอื่น ๆ ที่มีโอกาสพบเจอในชีวิตประจำวัน เช่น ขาวเด็กดีเลี้ยงดูพ่อแม่ที่แก่ชราหรือพิการ ขาวเด็กดีทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ขาวเด็กดีพาผู้สูงอายุข้ามถนน ขาวเด็กดีเก็บกระเป๋าสตางค์ของผู้ใหญ่ได้แล้วส่งคืน ซึ่งเมื่อเด็กเหล่านี้กระทำความผิดกรรมอันพึงประสงค์ก็จะได้รับการนิยามว่าเป็นเด็กดี ได้รับคำชื่นชม ได้รับรางวัล ได้รับทุนการศึกษา เป็นต้น

3.1.2 ค่านิยมเรื่องความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สังคมไทยให้ความสำคัญกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยการสะท้อนผ่านการนำเสนอข่าวเด็กดี เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดีผ่านข่าวสังคมออนไลน์ ได้แก่ ขาวเด็กชายประทีปเก็บธงชาติที่ตกพื้นขึ้นมา เนื่องจากธงชาติถือเป็นของสูงและเป็นสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์, ขาวน้องเขียว เด็กชายปั่นจักรยานเข้าร่วมงานปั่นเพื่อพ่อ, ขาวน้องกะทิ เก็บขยะที่รอบพระเมรุมาศจำลอง วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดราชบุรี โดยขาวเหล่านี้ได้รับการนำเสนอควบคู่กับคำหรือชุดคำที่แสดงความจงรักภักดี ได้แก่ ภาคภูมิใจและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เป็นต้น

3.1.3 ค่านิยมเรื่องการศึกษา สังคมไทยค่อนข้างให้ความสำคัญกับการศึกษา ดังนั้นการนำเสนอข่าวเด็กดี จึงมักปรากฏคำหรือชุดคำที่บ่งบอกสถานภาพของความเป็นนักเรียน หรือเด็กที่ต้องการเรียนหนังสือ ร่วมกับการกระทำที่พึงประสงค์ของเด็กดี ซึ่งพบมากที่สุด จำนวน 87 ข่าว จากจำนวน 100 ข่าว และเน้นย้ำให้เห็นว่าเด็กดีควรตั้งใจศึกษาหาความรู้ แม้จะมีข้อจำกัดบางอย่างก็ตาม เช่น มีฐานะยากจน มีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก, ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่หรือผู้มีพระคุณ เป็นต้น

นอกจากนี้แนวคิดหรือนโยบายของรัฐ ยังอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตตัวบท กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากช่วงเวลาของการนำเสนอข่าวเด็กดีจากทั้ง 5 แหล่งในช่วงปี พ.ศ. 2555-2563 ตรงกับช่วงเวลาของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559, แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 นอกจากนี้ค่านิยมหลัก 12 ประการ (Nbtcs, 2566 : ออนไลน์) ยังเป็นเครื่องมือที่ใช้กำหนดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กไทยอีกด้วย

3.2 ผลของการสื่อภาพตัวแทนเด็กดีในข่าวสังคมออนไลน์ที่มีต่อสังคม ได้แก่ การกำหนดนิยามของสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมไทย และการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่

3.2.1 การกำหนดนิยามของสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมไทย การศึกษากลวิธีทางภาษาเพื่อสื่อภาพตัวแทนเด็กดีนั้น ทำให้เห็นได้ว่า ตัวบทของข่าวสังคมออนไลน์ ล้วนนำเสนอให้เห็นภาพตัวแทนเด็กดีที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ ความกตัญญู การมีจิตสาธารณะ ความซื่อสัตย์สุจริต การประหยัดอดออม การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน การหาเลี้ยงชีพ ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีกิริยามารยาทที่ดี และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์เหล่านี้ เป็นการสื่อภาพผ่านข่าวให้ผู้อ่านเห็นว่า ภาพของสมาชิกที่ดีและเป็นที่ต้องการของสังคมไทย ควรปฏิบัติตนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว โดยเฉพาะคุณลักษณะบางอย่างที่เป็นการกระทำที่เป็นประโยชน์แก่สังคม เช่น การมีจิตสาธารณะ และการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ความซื่อสัตย์สุจริต เมื่อเก็บทรัพย์สินมีค่าของผู้อื่นได้ ก็ไม่นำมาเป็นของตน การมีกิริยามารยาทที่ดีแสดงให้เห็นถึงมารยาททางสังคม ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทำให้รักและหวงแหนสถาบันหลักของประเทศชาติ เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ ไม่ได้มุ่งหวังเพื่อประโยชน์ส่วนตน แต่เป็นการให้ประโยชน์แก่สังคมโดยรวม ดังนั้น ภาพตัวแทนเด็กดีที่สะท้อนผ่านข่าวสังคมออนไลน์ จึงสื่อให้เห็นภาพของสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคมไทย ด้วยการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ไม่ก่อความเดือดร้อน และทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ด้วยความสุข ขณะเดียวกันเมื่อสังคมสงบสุขก็จะช่วยให้รัฐสามารถควบคุมและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) กล่าวว่า สมาชิกที่พึงประสงค์ที่อยู่ในระเบียบวินัยและแบบแผนที่รัฐเห็นว่าเหมาะสมนั้น เอื้อให้รัฐสามารถควบคุม บริหาร และปกครองคนในสังคมได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเช่นกัน

3.2.2 การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ เป็นผลมาจากการสื่อภาพตัวแทนเด็กดีในข่าวสังคมออนไลน์ จากการวิเคราะห์ภาพตัวแทนเด็กดี ภาพตัวแทนของเด็กดีที่มักปรากฏบ่อยครั้ง คือ ภาพของเด็กที่มีความเคารพนบถนอบต่อผู้ใหญ่ ตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ และให้ความช่วยเหลือผู้ใหญ่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ขณะเดียวกันนอกจากข่าวสังคมออนไลน์จะนำเสนอภาพตัวแทนของเด็กดีแล้ว ยังนำเสนอภาพของผู้ใหญ่ที่พึงประสงค์อีกด้วย โดยผู้ใหญ่จะต้องเป็นที่พึ่งพา มีส่วนร่วมในการทำความดีนั้นร่วมกับเด็ก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก สนับสนุนให้เด็กทำความดี กล่าวชื่นชมเมื่อเด็กกระทำความดี หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

จากการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม มีผลต่อการสื่อภาพตัวแทนเด็กดี และการสื่อภาพตัวแทนเด็กดีในข่าวสังคมออนไลน์ยังได้ช่วยกำหนดนิยามของสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมไทย และการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่อีกด้วย

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ภาพตัวแทนเด็กดีในข่าวสังคมออนไลน์ พบว่า มีประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี มีการใช้คำเรียกร่วมกับการใช้คำหรือชุดคำ จำนวน 9 กลุ่มความหมาย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ได้แก่ กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความกตัญญู กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการประหยัสดอดออม กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการหาเลี้ยงชีพ กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการมีกิริยามารยาทที่ดี และกลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กลุ่มความหมายที่พบมากที่สุด สามอันดับแรก ได้ กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความกตัญญู กลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ และกลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต แสดงให้เห็นว่าข่าวเด็กดี ต้องการเน้นย้ำคุณลักษณะเหล่านี้ให้แก่เด็กและเยาวชนไทยเป็นหลัก

กลุ่มความหมายเกี่ยวกับความกตัญญู ข่าวนำเสนอเรื่องราวของเด็กดี ที่ช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ การช่วยพ่อแม่ทำงาน การเลี้ยงดูพ่อแม่ผู้สูงวัยและทุกคนในครอบครัว รองลงมาเป็นกลุ่มความหมายเกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะ นำเสนอเรื่องราวของเด็กดีที่ช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม และกลุ่มความหมายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต นำเสนอเรื่องราวของเด็กดีที่เก็บทรัพย์สินมีค่าส่งคืนเจ้าของ

นอกจากนี้กลุ่มความหมายทั้ง 9 กลุ่ม ยังปรากฏเช่นเดียวกับการนำเสนอภาพตัวแทนเด็กดีในสื่อรูปแบบอื่น ๆ เช่น งานวิจัยของอุมาวัลย์ ชีช่วง (2555) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523-2553 พบชุดความคิด ได้แก่ ความกตัญญูรู้คุณ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความมีน้ำใจ ความขยันหมั่นเพียร การประหยัสดอดออม การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และการทำงานที่สุจริต งานวิจัยของวิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ พบชุดความคิดเกี่ยวกับการกระทำเกี่ยวกับผู้มีคุณ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับชาติและส่วนรวม การกระทำที่เกี่ยวข้องกับศาสนา การกระทำที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย การรักษามรดกของชาติ ความขยันหมั่นเพียร ความคล่องแคล่ว การสำรวมกิริยา ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความละเอียดรอบคอบ ความอดทน การใช้สอยเงินทอง และความสามัคคี

การปรากฏชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นเด็กดีที่สอดคล้องกันเหล่านี้ แสดงให้เห็นการตอกย้ำชุดความคิด และอุดมการณ์ความเป็นเด็กดี แม้ว่าตัวบทที่ใช้นำเสนอความเป็นเด็กดีจะแตกต่างกันก็ตาม แต่ชุดความคิดเกี่ยวกับเด็กดียังคงปรากฏซ้ำ ๆ และได้รับการนำเสนออย่างต่อเนื่อง

2. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี

ข่าวสังคมออนไลน์ ผลิตขึ้นโดยสื่อมวลชน โดยผ่านกระบวนการคัดเลือกเนื้อหา เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชนทางอินเทอร์เน็ต ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการแฝงภาพตัวแทนความเป็นเด็กดีผ่านการใช้คำหรือชุดคำเพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี จำนวน 9 กลุ่มความหมาย และเมื่อเด็กดีแสดงพฤติกรรมที่ดี มักจะได้รับสิ่งที่ดีตอบแทนเสมอ เช่น ได้รับคำชมเชย เกียรติบัตร ทุนการศึกษา เป็นต้น ซึ่งผู้รับสารเหล่านี้คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่พร้อมจะยอมรับและปฏิบัติตามอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง ด้วยวาทกรรมที่กระทำอย่างแนบเนียนเสมือนสะท้อนความจริงในสังคม อันแฝงไว้ด้วยการครอบงำความคิดจากผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ผลิต คัดเลือกและนำเสนอวาทกรรมเหล่านี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุมาวัลย์ ชีช่วง (2555) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523-2553 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่แฝงผ่านเรื่องเล่าเหล่านี้ถ่ายทอดไปสู่เด็กได้อย่างแนบเนียน โดยไม่ถือเป็นการคุกคาม หรือมีลักษณะของการบังคับไปสู่เด็ก ด้วยการใช้เสียงของตัวละครในการเล่าเรื่องและถ่ายทอดความจริงต่าง ๆ ที่ปรากฏ เพื่ออำพรางตัวผู้เขียนที่แท้จริงเอาไว้ อาจจะกล่าวได้ว่าแม้เรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติดูเหมือนจะเป็นเรื่องของเด็ก แต่แท้จริงแล้วเรื่องเล่าเหล่านี้เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ที่ผู้ใหญ่ต้องการใช้ในการหล่อหลอม กล่อมเกล่า และกำกับควบคุมเด็กอย่างแยบยล และงานวิจัยของศศิพิมพ์ ภูระหงษ์ (2565) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนเพศสถานะต่าง ๆ ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนผลิตโดยผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตจากรัฐ ทำให้เนื้อหาในหนังสือเรียนได้รับการยอมรับว่าถูกต้องและน่าเชื่อถือ และผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะรับความคิดเรื่องเพศสถานะด้วยเช่นกัน

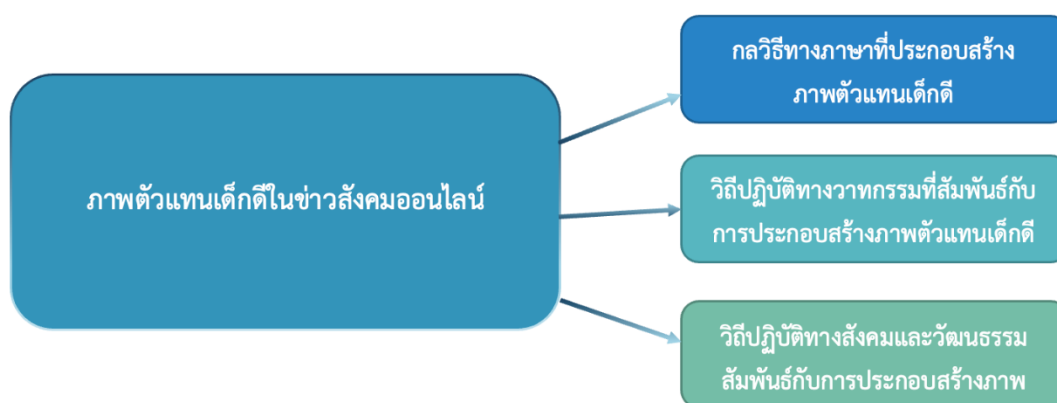
การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม จึงช่วยทำให้เห็นว่ากระบวนการผลิตและบริโภคตัวข่าวเด็กดีมีความเกี่ยวพันกันทั้งผู้ผลิตและผู้รับสาร ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของความเป็นผู้ใหญ่และความเป็นเด็ก การนำเสนอข่าวจึงเป็นแบบแผนและอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ใหญ่ ที่สามารถเลือกนำเสนอสิ่งที่ผู้ใหญ่เห็นว่าจะช่วยสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นสมาชิกอันพึงประสงค์ของสังคมไทย และมีอิทธิพลในการโน้มน้าว ชี้นำเด็กและเยาวชนไทยผ่านวาทกรรมความเป็นเด็กดีที่กระทำอย่างแนบเนียน โดยผู้รับสารอาจไม่ทันรู้สึกตัว

3. วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี
ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสังคมและวัฒนธรรมไทยให้ความสำคัญกับการเคารพยกย่องผู้อาวุโส การให้ความสำคัญกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และการให้ความสำคัญกับการศึกษา ค่านิยมเหล่านี้จึงนำมาใช้ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดีที่นำเสนอผ่านข่าวสังคมออนไลน์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นระบบคิดที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมไทย ข่าวสังคมออนไลน์จึงมิได้มุ่งนำเสนอข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวเท่านั้น แต่ยังคงทำหน้าที่ต่อยอดความคิดที่คอยควบคุมกำกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมไทย ซึ่งถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากผู้ใหญ่ว่าเด็กดีควรมีคุณลักษณะอย่างไร เพื่อจะได้กำหนดเป็น

กรอบการประพจน์ปฏิบัติตนให้กับเด็กในสังคมให้กระทำตามระเบียบแบบแผนเพื่อให้สังคมเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย และผลิตเด็กดีมีคุณภาพตามที่สังคมและประเทศชาติต้องการ

สอดคล้องกับงานวิจัยของวิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544 ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย แสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์ในหนังสือเรียนเหล่านี้ มีส่วนสัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคม คือ ความคิดเรื่องความอาวุโส ความคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ ความคิดทางพระพุทธศาสนา ความคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ รวมถึงแนวคิดหรือนโยบายที่รัฐให้ความสำคัญ ด้วยเหตุนี้หนังสือเรียนจึงมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างยิ่ง กล่าวคือ หนังสือเรียนนั้นเป็นวาทกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากระบบความคิด ความเชื่อต่าง ๆ ในสังคมไทยและขณะเดียวกันก็ผลิตซ้ำ ตอกย้ำ หรือสื่อความคิด ความเชื่อต่าง ๆ กลับไปสู่ผู้อ่านและสังคมโดยรวมเช่นกัน หนังสือเรียนจึงมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงเอกสารทางวิชาการที่ใช้ประกอบการเรียน การสอนในชั้นเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดเท่านั้น แต่หนังสือเรียนยังทำหน้าที่เป็นสารทางอุดมการณ์ที่ตอกย้ำหรือสื่อความคิดต่าง ๆ ที่มีผลต่อทัศนคติและการแสดงออกทางสังคมของคนในสังคมไทยด้วยเช่นกัน และงานวิจัยของศศิพิมพ์ ภูระหงษ์ (2565) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนเพศสภาวะต่าง ๆ ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสุขศึกษา แสดงให้เห็นว่าความคิดเดิมของคนในสังคม กฎหมาย สื่อ และเหตุการณ์ในสังคม มีส่วนในการประกอบสร้างภาพตัวแทนเพศสภาวะต่าง ๆ ในหนังสือเรียน หนังสือเรียนจึงนับว่าเป็นวาทกรรมที่มีผลต่อสังคมในวงกว้าง และภาษามีส่วนในการประกอบสร้างภาพตัวแทนเพศสภาวะต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อความรับรู้และทัศนคติของคนในสังคม

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 การประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี

จากการศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี โดยนำแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แนวคิดภาพตัวแทน และแนวคิดองค์ประกอบการสื่อสารมาใช้ สามารถนำมาสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

1. กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี มีการใช้คำเรียกร่วมกับการใช้คำหรือชุดคำ จำนวน 9 กลุ่มความหมาย เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ได้แก่ เด็กดีคือเด็กที่เป็นแบบอย่างที่ดี และเด็กดีคือสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

2. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท ข่าวสังคมออนไลน์เป็นตัวบทที่ผลิตโดยสื่อมวลชน โดยมีวัตถุประสงค์ของการผลิต คือ เพื่อนำเสนอข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวัน ผ่านกระบวนการคัดเลือกอย่างมีจุดประสงค์ คือ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะของเด็กดีและถ่ายทอดค่านิยมของเด็กดีที่สังคมไทยพึงปรารถนา ด้านกระบวนการบริโภคและตีความตัวบทสื่อความถึงภาพตัวแทนของเด็กดีในลักษณะต่าง ๆ ผ่านการรายงานข่าวหรือเหตุการณ์

3. วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมสัมพันธ์กับการประกอบสร้างภาพตัวแทนเด็กดี สังคมและวัฒนธรรมไทยมีผลต่อการสร้างภาพตัวแทนเด็กดี ได้แก่ ค่านิยมเรื่องความอาวุโส, ค่านิยมเรื่องความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และค่านิยมเรื่องการศึกษา และภาพตัวแทนเด็กดียังส่งผลต่อการกำหนดนิยามของสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมไทย และการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 การวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาการวรรณกรรม ด้านการวิเคราะห์ภาพตัวแทนและวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์
- 1.2 การวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับภาพตัวแทนเด็กดีที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาภาพตัวแทนเด็กดี ที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ
- 2.2 ควรศึกษาภาพตัวแทนอื่น ๆ ที่ปรากฏในข่าวสังคมออนไลน์
- 2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบภาพตัวแทนเด็กดีในสื่อต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระยุทธ สุริยะ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนของนักโทษประหารในหนังสือพิมพ์รายวันไทย. (ปริญญาานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัตตา ธนทาน. (2557). การวิเคราะห์ศึกษาภาพเขียนมนุษย์ของทิวศักดิ์ ศรีทองดี ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(2), 1509-1523.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. (ปริญญาานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพิมพ์ ภูระหงษ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนเพศสภาพต่าง ๆ ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. (ปริญญาานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ภักดีผาสุข. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรณี วงศ์เปี้ยสัจจ, หทัยา จันทรมังกร และศตนันท์ เปียงบุญทา. (2547). รายงานการวิจัยเรื่องหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559): ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อุมาวัลย์ ซีช้าง. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523-2553. (ปริญญาานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Nbtc. (2566). คำนิยมหลัก 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. สำนักงาน กสทช. สืบค้นเมื่อ 30 ก.ค. 2565,
จาก <https://www.nbtc.go.th/News/govnewspartner>
Sanook. (2566). คำขวัญวันเด็กปี 2566 และคำขวัญวันเด็กแห่งชาติปีต่างๆ. สืบค้นเมื่อ 30 ก.ค. 2565,
จาก <https://www.sanook.com/campus/1163949>.